

ORVOSTÖRTÉNELEM

In Memoriam Hauser Fülöp (1832-1925)

EMED ALEXANDER

Összefoglalás: A magyar születésű Dr. Hauser Fülöp miután Marokkóban a kolera-járvány áldozatait kezelte és Gibraltárban fejtette ki orvosi tevékenységét, 1872-től Sevilla városában és végül Madridban élt. Magánpraxisa mellett az ibériai félsziget higiéniai, szociális és geográfiai helyzetét vizsgálta orvosi szempontból. Tanulmányait számos, spanyol nyelven írt könyvben ismertette. Hatalmas munkában számolt be a kolera kórokáról és megelőzéséről. A spanyol hatóságok nagy tisztelettel övezték a magyar orvost, t azonban halála után neve feledésbe ment. Az elmúlt évtizedben a spanyol orvos történészek több könyvet írtak róla és 1992-ben a sevillai nemzetközi orvostörténeti kongresszuson is méltatták munkásságát.

Kulcsszavak: Hispán félsziget, közegészségügyi állapot, orvosi topográfia és geográfia, Sevilla

---

A XIX. században 35 magyar származású orvostanár dolgozott Bécsben. Párizsban két tudós öregbítette a magyar orvosok nevét: Mandl Lajos és Gruby Dávid. Igen kevesen tudják, hogy Spanyolországban is élt egy híres magyar orvos: Hauser Fülöp volt a neve.

Hauser Fülöp 1832-ben a Pozsony melletti Nádas községben zsidó családban született. Érettségi után a híres II. bécsi iskola orvosi karára iratkozott be, majd Párizsban folytatta tanulmányait és 1858-ban Bernben nyerte el diplomáját. Doktori disszertációját a neves élettan tanár, Schiff Móritz laboratóriumában írta "Az idegrendszer hatása a táplálkozásra" –címen.

Dr. Hauser Jeruzsálemben kívánt letelepedni, azonban a Rotschild báró telepítési munkásságát vezető tisztségviselő, Marokkó fővárosába Tangerbe irányította s kérte, hogy a nehéz körülmények között élő marokkói zsidóknak nyújtson segítséget. 1859-ben Marokkó és Spanyolország között háború kezdődött, Dr. Hauser ideiglenesen az angol fennhatóságú Gibraltárban talált menedéket és a helyi zsidó kórházban dolgozott.

1860-ban a spanyolok elfoglalták a marokkói Tetuan nevű várost, ahol a kolera ütötte fel fejét. Dr. Hauser a tetuani betegek segítségére sietett és egy éven át kezelte a járvány áldozatait. 1861-ben tért vissza Gibraltárba és folytatta kórházi munkásságát. Tíz évet töltött Gibraltárban s ez alatt az idő alatt tökéletesen megtanulta a spanyol nyelvet. 1872-ben, 40 éves korában a spanyol Sevillában telepedett le.

Az általános orvosi munkássága mellett Dr. Hauser Sevilla város közegészségügyi állapotával foglalkozott. Ezen irányú tevékenységét önkéntesen folytatta, s a város vezetősége szeretettel és tisztelettel fogadta kutatásait. A Genfben megnyíló negyedik nemzetközi higiéniai kongresszuson 1872-ben Dr. Hauser Sevilla városa képviselőjeként jelent meg.

Első közleményeit még franciául írta "La mortalité de la premiere enfance en Espagne comparée avec celle de la France", 1878. (Spanyolország elsőszülött halandósága Franciaországhoz viszonyítva)

1882-ben jelent meg az „Estudios Medico-Topograficos de Sevilla” c. könyve és 1883-ban „Estudios Medico-Sociales de Sevilla” amelyek ismertetik a város orvosi topográfiai, szociális és higiéniai állapotát.

Dr. Hauser 1883-ban Madridba költözött családjával. Fiatalon nősült: még Bernben vette feleségül Oppenheimer Paulinát, t, akitől 3 gyermeke született, Enrique, Lionel, és Elena.

1884-5-ben óriási kolerajárvány pusztított Spanyolországban és Dr. Hauser a marokkói tapasztalatai alapján, itt is részt vett a mentési munkálatokban.

1887-ben hatalmas könyvet jelentetett meg a kolera okairól, terjedéséről, valamint a megelőzés lehetőségeiről: "Estudios epidemiológicos relativos a la etiología y profilaxis durante la epidemia colérica de 1884-1885 en España". 1897-ben jelentős könyve Párizsban látott napvilágot: "La Cholera en

Europe Depuis Son Origine Jusqu'a Nos Jours", Ezen munkában Hauser az Európa különböző országaiban dúló kolera járványok történetét ismertette

A Francia Akadémia Breant díjjal jutalmazta Hauser tevékenységét, a németek a Pettenkofer díjjal tüntették ki.

1898-ban a gümőkór elleni küzdelemről értekezik francia nyelven: "La Defense Sociale Contre la Tuberculose" Madrid. (A tuberkulózis elleni szociális védelem)

1902-ben a főváros, Madrid közegészségi állapotairól írt részletes beszámolót: "Madrid desde el punto de vista medico-social" címen.

A „La Geografía Medico de la peninsula Iberica” c. könyvben, ami 1913-ban látott napvilágot, az egész hispán félsziget közegészségi állapotát ismertette.

Antonio Salvat y Navarro a sevillai egyetem közegészségtan és bakteriológia tanára "Tratado de Higiene" címen (A Higiene Traktátusa) hatalmas munkába kezdett és 1916-ban Hausert kérte fel a

bevezetés megírására.

Hauser igen sok előadást tartott nemzetközi kongresszusokon és számos cikket publikált spanyol szaklapokban. A közegészségtan és egészségügy terén a német Pettenkofer tanításait képviselte. Meghatározó fontosságot tulajdonított a talajnak és a földalatti vizeknek. Ez volt az u.n. tellurikus doktrína. Szerinte a talaj javításán alapuló gyakorlat a betegség elleni küzdelem egyik formája. Az orvosi topográfia és geográfia szerepét is hangsúlyozta. A bakteriológia jelentőségét még nem vette figyelembe.

A spanyol hatóságok nagy tisztelettel övezték az idegenből jött orvost: 1914. május 5-én a 82 éves Dr. Hauser Y Kobler Felipet (ez spanyol neve) Sevilla város díszpolgárává választották és a helyi orvosszövetség is tiszteletbeli tagjává fogadta.

Hosszú életű volt: 93 éves korában, Madridban hunyt el. Sevillában utcát neveztek el róla, Calle de Dr. Hauser néven.

Halála után neve feledésbe merült, de az utóbbi években élénk érdeklődés nyilvánult meg Hauser iránt: A XX. század társadalma nagy fontosságot tulajdonított a környezetvédelemnek és védett parkok alakultak a világ fejlett országaiban. Ugyancsak jelentős mértékben javult Európa népeinek szociális helyzete is. Dr. Hauser tanításai tehát ismét időszerűekké váltak Spanyolország felidézi az ökológus Hauser emlékét.

1990-ben a sevillai egyetem kiadta önéletrajzát, amit ő még élete delén az egyetemi könyvtárnak ajándékozott: „Memorias autobiograficas” címen. A könyvhöz Prof. Juan L. Carillo, Prof Encarnacion Bernal és Prof Ines Bonilla írt bevezetést és jegyzeteket.

1992 szeptemberében Prof. Juan L. Carillo a Spanyol Orvostörténeti Társaság alelnöke tartott előadást Dr. Hauserről a XXXIII. Nemzetközi Orvostörténeti Kongresszuson. 1996-ban és 1999-ben ugyancsak az ő szerkesztésében jelent meg két könyv, amelyek Hauser munkásságát ismertették. Prof. Carillo a Medicina Historia c. spanyol orvostörténeti lap 1996. évi 63. számában összefoglalta Hauser életének és munkáinak jelentősebb momentumait.

1492-ben inkvizíció elé állították és elüldözték a mohamedán és a zsidó lakosságot Spanyolországból. Dr. Hauser lehetett az első zsidó vallású, aki azóta Spanyol-földön élt.

Ezen dolgozattal a külföldön élő magyar származású orvosok nevében tisztelgek emléke előtt.

IRODALOM

1. *Honti J.*: Magyar orvos fél évszázados tevékenysége Spanyolországban, Orvosi Hetilap, 1993. okt. 17. 2319-20.
2. Magyar Zsidó Lexikon. 1929. 348.
3. *Fischer I.–Voswinckel P.*: Filipp Hauser y Kobler, Biographisches Lexikon. 2002. Dritte Band
4. *Prof. Carillo Juan L.* levele Dr. Emedhez 2003. Január

ALEXANDER EMED MD

Haifa, Israel

Einstein str. 1127

e-mail: emed_al@bezeqint.net

In memoriam of Dr. Philippe Hauser

Abstract: Dr. Philip Hauser, a native of Hungary, at the middle of the XIX.the Century treated the victims of cholera epidemy in Marocco, then lived for ten years in Gibraltar. In 1872, he settled in Seville and later went to Madrid till the end of his life. He also studied the hygienic, social and geographic conditions from medical point of view. These studies were published in several books written in the spanish language .He wrote a monumental book about the pathology and the prevention of cholera. He was greatly honored by the spanish authorities, but after his death he was forgotten. In the last decade the spanish medical historians wrote a number of books about him and the 1992 International Congress too honored his work.

Key words: Spain, hygienic conditions, medical topography and geography, Sevilla

---